

'Schroom niet praktijkonderzoek op te zetten, het is belangrijk'

Winnaars van de PRISMA-prijzen onderstrepen belang van hun werk.

PW19en20 - 14-05-2021 | door Frans van den Houdt
Jeroen Jumelet en Benno Neeleman

Praktijkonderzoek is leerzaam en nuttig voor de apotheker en goed voor de patiënt, onderstrepen Rianne Weersink en Bram Mertens, die hun werk bekroond zagen met een PRISMA-prijs. Zelf kwesties uitzoeken waar je in de praktijk tegenaan loopt, leidt tot betere farmaceutische zorg. "Het werkt zeer motiverend."

Het was lang hard werken en hij heeft heel veel kopjes koffie moeten drinken om alle neuzen van de deelnemende openbaar apothekers dezelfde kant op te krijgen. Maar het resultaat van zijn praktijkonderzoek was het meer dan waard, concludeert Bram Mertens. "Het heeft tot een mooi onderzoeksresultaat en een mooie publicatie geleid, maar nog belangrijker: de patiënt heeft hier baat bij."

Mertens, werkzaam bij Apotheek Vleuten en SIR Institute for Pharmacy Practice en Policy in Leiden, won de PRISMA-publicatieprijs 2020 voor het artikel *Effect of multidose drug dispensing on the time in therapeutic range in patients using vitamin K antagonists: A randomized controlled trial*.

Uitkomstmaat

"We wilden onderzoeken wat het effect is van het starten van medicatie op rol. Hiervoor hebben we lang gezocht naar een goede uitkomstmaat. We kwamen uit bij de INR bij mensen die vitamine K-antagonisten (VKA's) gebruiken zoals acenocoumarol", zegt Mertens. Deze uitkomstmaat is een objectieve meetwaarde, wordt vaak bepaald en is voor alle patiënten, ongeacht leeftijd, hetzelfde. Daarnaast is een slechte instelling van de INR sterk gecorreleerd met het krijgen van een bloeding of CVA.

Om voldoende patiënten te kunnen includeren werd de medewerking van apotheken uit de regio Leiden gevraagd. "Logistiek betekende het nogal wat", zegt Mertens. "Je moet je processen in de apotheek aanpassen en er is meer handmatig werk voor het apotheekteam. Medicatieschema's voor VKA-gebruikers variëren elke dag. Daarvoor is nauw samengewerkt met Felix van der Meer van de Trombosedienst Leiden, zodat de apotheek steeds de patiëntlijsten ontving en werd gebeld wanneer er die dag nog een aanpassing in de rol nodig was."

Negentien openbaar apothekers meldden zich om mee te doen aan het onderzoek. "Met hen moest ik vaak in gesprek over wat ze precies moesten doen en hoe ze dat konden regelen. Voordat alle neuzen dezelfde kant op stonden waren we heel wat maanden verder."

Uiteindelijk namen 179 patiënten deel. De helft ontving medicatie op rol, inclusief de juiste dosering VKA en de andere helft ontving de medicatie via de reguliere doosjes. "Na zes maanden bleek inderdaad dat de groep met medicatie op rol een betere INR-instelling had dan de controlegroep."

In totaal heeft het praktijkonderzoek van Mertens zo'n vijf jaar in beslag genomen, van het ontstaan van het projectidee, het schrijven van het onderzoeksprotocol ("behoorlijk ingewikkeld, het paste echt niet op een half A4'tje"), het verzamelen en analyseren van de data en het schrijven en publiceren van het artikel.

Maar de meerwaarde van het onderzoek is groot, verzekert Mertens. “Absoluut heel waardevol. We wisten al dat toepassing van het baxtersysteem toegevoegde waarde heeft, maar nu kunnen we het ook heel goed cijfermatig onderbouwen. En we weten beter voor welke patiënten het vooral gunstig is: 80-plussers, patiënten met therapieontrouw en kwetsbaren.”

Bram Mertens: “We weten door ons onderzoek dat het baxter-systeem vooral gunstig is voor 80-plussers, patiënten met therapie-ontrouw en kwetsbaren.”

Vernieuwend

Het praktijkonderzoek van Rianne Weersink naar medicatieveiligheid bij patiënten met levercirrose is door de PRISMA-jury bekroond met de proefschriftprijs. Dit niet alleen omdat het van uitstekende kwaliteit is, maar vooral ook vernieuwend en resultaten heeft opgeleverd die onmiddellijk veelvuldig werden toegepast in de praktijk.

De website waar zo'n driehonderd veiligheidsadviezen op staan voor gebruik van geneesmiddelen bij patiënten met levercirrose wordt dagelijks door gemiddeld honderd mensen bezocht. “Erg leuk te zien dat de resultaten van je onderzoek niet pas over tien of vijftien jaar toegepast kunnen worden in de praktijk, maar direct”, zegt Weersink, die eind 2015 begon met haar onderzoek en vier jaar later promoveerde. “Dat laat goed zien hoe groot de toegevoegde waarde is van praktijkonderzoek.”

Dat haar onderzoek als vernieuwend wordt beschouwd heeft volgens Weersink te maken met het feit dat, hoewel levercirrose grote invloed heeft op de farmacologie, het apothekers en voorschrijvers ontbrak aan voldoende beschikbare kennis hierover. “De contra-indicatie leverfunctiestoornis alleen al was een redelijk vaag begrip, in de praktijk wist men niet zo goed welke patiënten daar precies onder vielen. Dat hebben we eerst aangepast”, verduidelijkt Weersink, die daarna de doseeradviezen met wetenschappelijke onderbouwing concretiseerde.

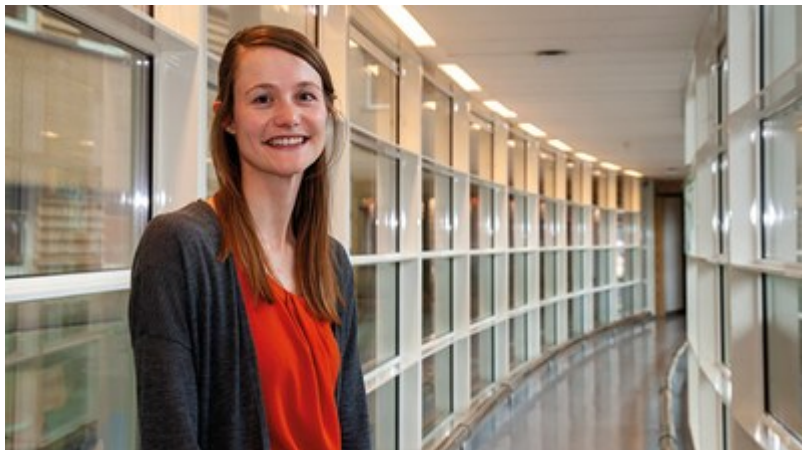
“Die adviezen waren aanvankelijk ook heel vaag, in de trant van: wees voorzichtig. Door onze aanpak kunnen apothekers nu veel concreter advies geven aan een onderbelichte patiëntengroep. In die zin is het onderzoek vernieuwend.”

Dat een dergelijk onderzoek niet veel eerder is uitgevoerd, verbaast ook Weersink, maar is volgens haar tegelijkertijd ook niet helemaal onbegrijpelijk. “Het is een complex onderwerp. Dat geldt allereerst voor het vaststellen van een leverfunctiestoornis. Om nierfunctiestoornissen op te sporen meet men het creatinine in het bloed. Bij de lever is er niet één parameter om dit vast te stellen, maar maak je gebruik van een samengestelde score, de Child-Pugh-score. Daarnaast heeft de lever zo'n belangrijke rol in het lichaam dat er bij cirrose veranderingen kunnen optreden in alle farmacokinetische processen, evenals in de farmacodynamiek van een geneesmiddel.”

Naast de goedbezochte website (www.geneesmiddelenbijlevercirrose.nl) zijn de veiligheidsadviezen ook opgenomen in de G-Standaard en Pharmabase. Uit vragen, reacties en

verzoeken een praatje te houden over medicatie en levercirrose, blijkt grote waardering van openbaar apothekers, zegt Weersink. “Bij de integratie van de adviezen in de geneesmiddeldatabases word je ook geconfronteerd met heel praktische vragen, bijvoorbeeld of een dosisaanpassing mogelijk is met de huidige handelsproducten, iets waaraan tijdens het onderzoek niet direct wordt gedacht. Juist door die feedback uit de praktijk wordt duidelijk hoe zinvol dit werk is.”

Bovendien zijn leverpatiënten er zeer mee gebaat. “We hebben steeds goed contact gehad met de leverpatiëntenvereniging, die erg positief was. Het is belangrijk dit contact te behouden.”

Rianne Weersink : “In plaats van ‘wees voorzichtig’ kunnen apothekers door onze aanpak veel concreter adviezen geven aan mensen met levercirrose.”

Motiverend

Laat de tijdsduur van zijn specifieke praktijkonderzoek je vooral niet afschrikken, drukt Mertens zijn collega's graag op het hart. “Dit was echt een uitzonderlijk groot onderzoek, andere hebben een veel kortere looptijd en zijn minder ingewikkeld. Schroom daarom niet een praktijkonderzoek op te zetten, want het is belangrijk. Op die manier kunnen we als openbaar apothekers veel beter goed onderbouwd in kaart brengen wat we doen.”

Om apothekers over de streep te trekken praktijkonderzoek te gaan doen, zegt Weersink: “Het aantrekkelijke is dat het uit je eigen praktijk voortkomt. Je loopt tijdens je werk tegen open kwesties aan, waarvoor nog geen goed antwoord is. Uit interesse ga je er zelf mee aan de slag, en na afloop kun je de resultaten meteen in je eigen apotheek implementeren. Je bent daarom steeds benieuwd naar de uitkomst, dat werkt zeer motiverend.” Prettig is bovendien dat je zelf het tempo kunt bepalen, omdat het regelmatig schipperen zal zijn als je ook nog een drukke apotheek moet runnen.

Wees nieuwsgierig, maar begin klein, raadt Mertens aan. En werk samen met andere apothekers. “Je hebt elkaar sowieso nodig, om gedachten uit te wisselen en de uitvoering voortvarend ter hand te nemen.” Ook Weersink adviseert samen te werken. “Zo kun je elkaar motiveren. Als je het in je eentje doet, moet je over veel doorzettingsvermogen beschikken. Samen sta je sterker.”

Doel: kennis toevoegen en bijdragen aan maatschappelijke discussie

PRISMA staat voor Praktijk Research In Samenwerking Met Apothekers. Het is een onafhankelijke stichting die zich inzet om farmaceutisch praktijkonderzoek te coördineren, stimuleren en faciliteren. Dit doet zij door onderzoekers in de openbare en poliklinische farmacie, de ziekenhuisfarmacie en apothekers uit de praktijk bijeen te brengen.

Voor de proefschriftprijs (2019-2020) en de publicatieprijs (2020) ontving het PRISMA-bestuur negen proefschriften (waarvan eentje uit België) en 29 internationale publicaties. Onder voorzitterschap van Katja Taxis hebben Jacqueline Hugtenburg, Matthijs Becker, Fatma Karapinar, Mette Heringa en Martina Teichert alle inzendingen beoordeeld. Hierbij is gekeken naar de kwaliteit in methodologie van de onderzoeksopzet en uitvoering, de validiteit van de getrokken conclusies, in hoeverre het onderzoek nieuwe kennis toevoegt en bijdraagt aan de maatschappelijke discussie en in hoeverre de resultaten van het onderzoek nuttig en toepasbaar zijn voor de farmaceutische praktijk.

Op het symposium 'Digitaal naar betere zorg' op 18 mei zullen 66 farmaceutische praktijkonderzoekers uit België en Nederland hun onderzoek presenteren via online parallelsessies. Verder spreekt Claudia Rijcken over de digitale farmaceutische patiëntenzorg van de toekomst en de impact die digitale zorgoplossingen op de apotheekpraktijk hebben. Ron Herings bespreekt de mogelijkheden om *big data* in te zetten voor de farmaceutische zorg.

Aanmelden voor het symposium 'Digitaal naar betere zorg' op 18 mei kan via www.knmp.nl/prisma.